सूचीकटाह पु० न्यायभेदे न्यायशब्दे ४१७० पृ० दृश्यम् ।

सूचीपत्रा स्त्री सूचीव पत्रमस्याः । गण्डदूर्वायाम् राजनि०

सूचीमुख सूचीव मुखमस्य । १सितकृशे राजनि० । २क्षीरके न० हेमच० । ६त० । २सूच्याकारमुखे न० ।

सूच्यग्रस्थूलक पु० सूच्यग्रमिव स्थूलः स्वार्थे क । (उबुखड़) तृणभेदे रत्नमा० ।

सूचास्य पुंस्त्री० सूचीव आस्यमस्य । १मूषिके हेमच० स्त्रियां योपधत्वात् टाप् । ६त० । २सूच्या अग्रे न० ।

सूचाह्व पु० सूच्या आह्वा आह्वा यस्य । सितावरके हेमच० ।

सूत पु० सू–प्रसवे प्रेरणे ऐश्वर्ये वा क्त । १सूर्ये अनेकार्थको० । २अर्कवृक्षे ३क्षत्रियजाते ब्राह्मणीगर्भजे वर्णसङ्करभेदे ४त्वष्टरि ५सारथौ ७वन्दिनि मेदि० ७मागधे ८पारदे पुं० न० अमरः । ९प्रसूते १०प्रेरिते च त्रि० । ११लोमहर्षणाख्ये पुराणवक्तरि च तद्वृत्तकथा

"सवाले सूतमनघं नैमिषीया महर्षयः । पुराणसंहितां पुण्यां पप्रच्छुर्लोमहर्षणम् । त्वया सूत ! महाबुद्धे भगवान् ब्रह्मवित्तमः । इतिहासं पुराणार्थं व्यासः सम्यगुपाश्रितः । तस्य ते सर्वरोमाणि वचसा हृषितानि यत् । द्वैपायनस्य भगवांस्ततो वै रोमहर्षणः । भवन्तमेव भगवान् व्याजहार स्वयं प्रभुः । मुनीनां संहितां वक्तुं व्यासः पौराणिकीं पुरा । त्वं हि स्वायम्भुवे यज्ञे सूत्याहे वितते सति । संभूतः संहितां वक्तुं स्वांशेन पुरुषोत्तम ! " कौर्मे १अ० । "ब्रह्मणः पौष्करे यज्ञे सूत्याहे वितते सति । पृथदाख्यात् सप्तत्पन्नः सूतः पौराणिको द्विजः । वक्ता वेदादिशास्त्राणां त्रिकालामलतत्त्ववित् । तीर्थयात्राप्रसङ्गेन नैमिषारण्यमागमत्" वह्निपु० १अ० ।

जातिभेदसूतोत्पत्तिकथा "हस्ते तु दक्षिणे चक्रं दृष्ट्वा तस्य पितापमहः । विष्णोरंशं पृथुं मत्वा परितोषं परं ययौ । तस्य वै जातमात्रस्य यज्ञे पैतामहे शुभे । सूतः सूत्यां सप्तत्पन्नः सौत्येऽहनि महामते ! । तस्मिन्नेव महायज्ञे जज्ञे प्राज्ञोऽथ मागधः । प्रोक्तौ तदा सुनिवरैस्तावुभौ सूतमागधौ । सूयतामेष नृपतिः पृथुर्वैन्यः प्रतापवान्" विष्णुपु० १अंशे १३अ० । "एतस्मिन्नेव काले तु यज्ञे पैतामहे शुभे । सूतः सूत्यां सप्तत्पन्नः सौत्येऽहनि पुराणवित् । तेषां यज्ञे पुनस्त्वेवसप्तत्पन्नौ सूतमागधौ । पृथोःस्तवार्थं तौ तत्र समाहूतौ महर्षिभिः । ते ऊचुर्ऋषयः सर्वे स्तूयतामेष पार्थिवः । तैर्नियुक्तोऽस्य कर्माणि पृथोर्यानि महात्मनः । यद्दृष्टांस्तानि सर्वाणि स्वाशीर्वादांस्ततः परान् । तयोस्तदान्ते सुमीतः पृथुः प्रादात् जनेश्वरः" वह्निपु० । "क्षत्रियाद्विप्रकन्यायां सूतो भवति जातितः" । "सूतानामश्वसारथ्यमम्बष्ठानां चिकित्सितम्" मनुः ।

सूततनय पु० सूतस्य तनयः । भारतप्रसिद्धे राधेये कर्णे हेमच० । सूतपुत्रादयोऽप्यत्र । तस्य सूतपालितत्वात्तथात्वम्

सूति स्त्री सू+क्तिन् । १प्रसवे "प्रवनैः सूतिमारुतैः" स्मृतिः सूयते कण्डूते सोमोऽत्र सू–आधारे क्तिन् । २सोमाभिषवभूमौ श्रीधरः ।

सूतिका स्त्री सू–क्त स्वार्थे क । अत इत्वम् । नवप्रसूतायां स्त्रियाम् "उदक्यां सूतिकां विना" इति स्मृतिः ।

सूतिकागार न० सूतिकाया निवासयोग्यमगारम् । सूतिकागृहे अरिष्टे । सूतिकागृहादयोऽप्यत्र । तत्करणप्रवेशमुहूर्तादिकं पीयू० उक्तं यथा "उक्तश्च श्रीपतिना "पुनर्वसौ च सूतिकागृहस्य निर्मितिः शुभा । विरञ्चिविष्णुभान्तरे प्रवेशनं हितं भवेत्" इति । विरञ्चिरभिजिन्नक्षत्रम् अन्तरे मध्ये विरञ्चिविष्णुतारयोरित्येव सप्तम्या अधिकरणत्वे बोधिते अन्तरपदोक्तिः स्पष्टार्था । तदेतद्ब्राह्मणव्यतिरिक्तवर्णत्रयविषयम् । यदाह वसुः "पुनर्वसौ नृपादीनां कर्त्तव्यं सूतिकागृहम् । श्रवणाभिजितोर्मध्ये प्रवेशं तत्र कारयेत्" इति । आवश्यकत्वे तु श्रवणाभिजितोर्मुहूर्त्तसदृश्यो ग्राह्याः वा इत्यर्थः । ब्राह्मणस्य तु प्रागुक्तनक्षत्रेष्वेव सूतिकागृहनिर्माणप्रवेशौ तत्र सूतिकागृहं नैर्ऋत्यां कार्यम् । यदाह वृद्धवसिष्ठः "ऐन्द्र्यां तु विक्रमस्थानमाग्नेय्यां पचनालयः । वारुण्यां भोजनगृहं नैर्ऋत्यां सूतिकागृहम् । वायव्यां शयनस्थानं वायव्यां पशुमन्दिरम् । कौबेर्यां तु धनस्थानम् ऐशान्यां देवतालयः" इति । स्मृतिभास्करे गर्गः "वारेऽनुकूले राज्ञो तु दिने दोषविवर्जिते । सानुकूलदिशि प्रोक्तं सूतिकाभवनं बुधैः" इति । कालानियम उक्तो रत्नकोशे "आसन्नप्रसवे माघि कृष्णाश्चैव विशेषतः । तद्वत् प्रसवकाले स्यादिति शास्त्रेषु निश्चयः" इति । वराहेणात्रानेकनक्षत्राणामभिधानं कृतं यथा "हस्तादित्यश्वाङ्गुतिष्यपवनप्राज्येशमित्रोत्तराषित्रास्त्रिभवस्थेषु दृश्चिकघटौ हित्वा विरिञ्चे तिथौ । शुक्राचार्य्यगमे सरस्य शशिनां वारेऽनुकूले विधौ सद्भिर्वेश्मनि सूतिकागृहविधिः क्षेमङ्करः कीर्त्यते" इति । वेश्मनि चतुर्थस्थाने